

Dit is het verhaal van Hendrik Willem de Wit.

Hij werd geboren 23 juli 1925, aan de Bermweg, in Capelle aan den IJssel.

Zijn vader was Leendert de Wit, zijn moeder Adriana den Outer.

Leendert was al heel jong weduwnaar geworden, zijn vrouw was aan tbc overleden en liet hem achter met een dochttertje, Maria. Na tien jaar trouwde hij met Adriana en samen kregen zij twee zoons, Hendrik Willem en Jan Willem.

Opa Hein de Wit was koster van de Nederlands-Hervormde kerk aan de Kerklaan.

Leendert had aan de Bermweg een transportbedrijf, hij bezat twee T-Fords. Daarmee bracht hij goederen rond en fungeerde ook als taxionderneming. De mensen vroegen hem, even een eethoek te gaan kopen, als er iemand ging trouwen, en die dan ook gelijk thuis te bezorgen, of een flesje urine te gaan brengen, in de stad, bij een “waterkijker”. Medicijnen ophalen behoorde ook tot de mogelijkheden. Maar de jaren voor de tweede wereldoorlog waren crisisjaren en de zaken gingen niet zo best. Zijn klanten waren niet al te vlot met betalen, zijn auto's begonnen ook al aardig te slijten, zodat hij soms nachtenlang aan het sleutelen was om de volgende dag weer aan het werk te kunnen gaan. Zijn gezondheid leed daaronder, en op dokteradvies besloot hij zijn vader als koster op te volgen. Het gezin verhuisde naar Dorpsstraat 159, de kosterwoning.

Dat was in 1928.

Henk, want dat is zijn roepnaam, groeide op in “ het oude dorp”, vlak bij de van Cappellen Stichting, waar oude mannen en vrouwen een rustige levensavond doorbrachten. Hij speelde met de zoon van dokter Zandbergen, Wim, en met de zoon van de familie Biert, Jan, die in een mooi, oud huis aan de IJssel woonde. Soms mocht hij er een boterham meeeten, en dan verwonderde hij zich over de handschoentjes die mevrouw Biert aantrok als ze het brood ging snijden! Zijn moeder deed boodschappen bij groenteboer van der Kraan, bij slager Snoei en bij bakker Koppenol. Toen hij leerplichtig werd, was er vlakbij de openbare lagere school nummer 1, dus daar ging hij naartoe, bij meester IJsselstein. Na de lagere school mocht hij naar de MULO, maar daar had hij geen zin in, al dat leren leek hem niets, hij ging werken!

Zijn eerste baan, in 1939, was bij de gebroeders van Driel, Cor en Jan, aan de Plantsoenstraat, als jongste bediende, dertien jaar oud.

Zes dagen en een nacht werken, salaris f 2.50.

Een NACHT werken? Ja, want dan werden de bestellingen klaargemaakt die 's zaterdags bezorgd moesten worden. De heer van Driel ging met het “opneemboekje” de klanten langs, die deden hun bestellingen, en het werd keurig thuisbezorgd! Hij had het er goed naar zijn zin, af en toe kreeg hij een kwartje opslag.

In 1940 brak de oorlog uit, maar in het begin veranderde er weinig.

Arie van Kleef, die aan de Nijverheidsstraat een kleine kruidenierswinkel had, vroeg hem om daar te komen werken. Hij verdubbelde zijn salaris van 6 naar 12 gulden en gaf hem een fiets. 's Nachts werken hoefde ook niet meer en hij kreeg een vrije middag!

Toen hij zich bij zijn baas meldde, om zijn ontslag te vragen, zei die, “Wat ga je daar dan verdienen?” En toen hij hoorde hoeveel dat was sprak hij, “Dat kan je bij mij ook krijgen!”

Toen Henk verontwaardigd vroeg waarom hij dat dan niet eerder had gekregen was het antwoord, “Je heb nooit ergens om gevraagd!”

Dat schoot hem in het verkeerde keelgat en hij vertrok naar van Kleef.

Maar hij kon er toch niet goed wennen.

Er lagen bij de reparatiewerf van Vuyk veel rijnschepen in de opslag. Daar had Henk zijn klantenwijkje van gemaakt, hij kreeg er dikwijls een extra'tje, en toen zijn baas dat merkte nam hij zelf die wijk. "Zet jij maar een andere op", zei hij tegen zijn knechtje. Maar die had daar geen zin in en ging weer terug naar van Driel.

Het was een nare en onzekere tijd geworden, en zijn vader de koster gaf hem de raad bij de PTT te gaan werken, als postbesteller. Zekerheid, een rijksbetrekking, pensioen, dat leek Henk wel wat!

Maar in 1944 kreeg hij een oproep voor de arbeidsdienst.

Daarvoor bleef je in Nederland en het duurde een half jaar. Bij de PTT liep hij de kans naar Duitsland gestuurd te worden, want die leverde regelmatig mensen aan de vijand. Dus op aanraden van zijn vader meldde hij zich aan, anders zou hij moeten onderduiken. Hij begon in Eibergen.

De werkmeester van zijn groep was fanatiek Duitsgezind! Iedere dag kregen ze inspectie, ze moesten in hun lange witte nachthemd voor het bed staan, in de houding, en dan keek hij in de kasten of alles wel precies recht lag en of de bedden volgens voorschrift waren opgemaakt. Tot slot gaf hij nog een trap tegen de grote, zwarte kachel die de ruimte verwarmde. In de asla bleek een lucifer te liggen, een grote schande!

Iedereen moest, de volgende morgen, om zes uur, in de felle kou, zijn bed uit en naar buiten. Ergens midden in een grote zandvlakte werd een kuil gegraven, en met veel ceremonieel werd de lucifer begraven! Daarna "kikkeren", naar de barakken terug. Na een poosje hield Henk dat niet meer uit, en hij weigerde nog verder te gaan. Voor straf werd hij overgeplaatst naar Apeldoorn, om daar, tussen de moffen, iedere dag de aardappels te schillen. Bovendien moest hij een half jaar langer blijven!

Hij ging naar Harmelen en naar Hoenderlo om boswachterswerk te doen en dijkjes aan te leggen toen ook daar alles onder water werd gezet. Hij kreeg er al gauw genoeg van en vluchtte naar huis in september 1944, op Dolle Dinsdag.

Met de trein kon hij naar Rotterdam, zijn groene werkpak liet hij achter op het toilet.

Er reed geen bus meer, dus dat werd lopen naar Capelle aan den IJssel.

Nauwelijks was hij thuis of daar verscheen tot zijn grote schrik chef-veldwachter van Reij, op zijn motorfiets met zijspan. Henk vloog de kerk in en naar de zolder, geen mens zou hem daar vinden. Zijn ouders ontkenden natuurlijk dat hun zoon thuis was, maar de veldwachter wist het zeker."Ga hem maar roepen,"zei hij, "Ik moet hem onder vier ogen spreken, je hoeft niet bang te zijn, ik neem hem niet mee! ".Dus zaten ze na een tijdje met elkaar te praten in de voorkamer.

Hij bleek bij het verzet te zitten, de B.S., de Binnenlandse Strijdkrachten.

Ook Henk zijn vroegere baas Jan van Driel zat daarbij. Ze hadden een koerier nodig en zouden graag zien dat hij dat werd! Hij kreeg bonkaarten en zou gewoon bij van Driel gaan werken.

Officieel was hij ondergedoken.

Het was het laatste oorlogsjaar.

De heer M J Feenstra, van de betonfabriek, de Bonk, in de volksmond, was hoofd van de B S, samen met agent van Reij.

Bij hem lagen wapens opgeslagen, in kratten, onder de stenen. In het pakhuis van van Driel, achter het gemaal bij de Oude Plaats, lagen noodrantsoenen verborgen. In de stal, bij boer Hak, onder aan de dijk, oefenden ze, tussen de koeien, hoe ze zich met een stengun langs

strobalen moesten wringen. Voor de jongelui was dat geen probleem, maar voor de ouderen was het geen pretje! Het ging allemaal in je vrije tijd, en om acht uur moest iedereen binnen zijn.

Henk ging op stap met de carrier, een driewieler fiets met een bak ervoor, om dingen op te halen en weg te brengen. Soms moest hij naar Rotterdam, om noodrantsoenen op te halen, en dan kwam hij langs de wachtpost bij Markman.

Eens was hij samen met een collega op pad. Die fietste en Henk was vanwege de kou in de bak gaan liggen, onder het zeil. De wacht hield hen aan en vroeg wat er vervoerd werd.

“Schweinefleisch!” zei de fietser en onthulde zijn vrachtje.

Daar moesten de heren wel om lachen, en ze mochten door.

Op de terugweg wachtten ze net zo lang tot de paard- en- wagen van bakker Luyten er aankwam. De moffen gingen in de bakkerswagen kijken, en zij glipten er snel ongezien langs! Gelukkig is het altijd goed afgelopen.

Toen kwam de bevrijding, net op tijd, want iemand van het verzet had alle namen van de Capelse ondergrondse aan de SD doorgegeven!

Verraad uit eigen gelederen, dat is een bittere pil! Gelukkig kon er geen gebruik meer van worden gemaakt...

Na de oorlog volgde een taak die Henk de Wit niet als prettig heeft ervaren.

Hij moest mensen oppakken en gevangen zetten, soms iemand die hij goed kende.

Ook het kaalscheren van de foute vrouwen vond hij akelig, hoe gemakkelijk maak je bij het beoordelen een fout?

De school aan de Kanaalweg deed dienst als gevangenis, vrouwen en mannen apart. Er zaten ook tuinders bij, die in de oorlog uit nood de verkeerde kant hadden gekozen, maar waar je wel eens wat te eten had gehaald of waar je melk van had gekregen. Ook volgelingen van dominee Vlot kwamen binnen, die kwam hij dan zelf vermanend toespreken.

“Jongie, ik heb je zo vaak gewaarschouwd, deuze straf moet je ondergaan, je heb niet geluisterd”.

Toen Henk aangaf dat hij er niet meer tegen kon werd hij overgeplaatst naar de POD, de politieke opsporingsdienst. Die zat in Rotterdam aan de Krispijnlaan.

Bij het Maasstation kwamen de politieke delinquenten aan, mensen die in Duitsland hadden gezeten, sommigen waren daarheen gevlucht toen ze het einde van de oorlog zagen naderen, en ook daar kwam hij weer Capellenaars tegen!

Maar ook nog iemand uit de tijd van de Arbeidsdienst! Zijn voormalige werkmeester!!

Dat was een van de weinige, prettige ogenblikken! De lucifer is ook nog ter sprake gekomen.

Eens moest hij een jonge vrouw ophalen in Rotterdam-Zuid. Zij en haar ouders protesteerden hevig, maar hij had een bevel, dus zij moest mee. Op het hoofdkwartier aangekomen wilde men gelijk beginnen met kaalscheren, belust op wraak als iedereen in die dagen was. Maar Henk wist het te voorkomen. Later bleek dat het gezin in die straat niet zo getapt was, en dat de buurt haar daarom maar had aangegeven!!

Ook daar had Henk het niet naar zijn zin.

Weer werd hij overgeplaatst, nu naar de kampbewaking aan de Kanaalweg, bij de Schie.

Er zaten daar alleen mannen en die moesten allerlei karweitjes opknappen, vooral puin ruimen. Dat gebeurde ook op zondag, Henk en nog een paar bewakers hadden daar toch moeite mee. Zij wisten te bewerkstelligen dat er voor de mannen die geloofsbezwaren hadden

een uitzondering werd gemaakt. Er kwamen zelfs godsdienstoefeningen, voor protestanten en katholieken.

Eens moest hij een paar gevangenen begeleiden die op de Baan gekeurd moesten worden. Toen hij weer terug wilde keren mistte hij er een! Overal rondgekeken, maar niets gevonden. Tot hem opviel dat een van de toiletten wel heel erg lang bezet was.

“Opendoen! “, riep Henk,” Of ik schiet het slot eruit”. En hij zwaaide met het revolvvertje dat nog van zijn vader was geweest, uit de tijd, dat die geldloper was. Dat daar geen kogels inzaten, wist hij zelf alleen.

Aarzelend ging de deur open en onthulde de vluchteling, samen met zijn vrouw, die daar een afspraakje hadden gemaakt!

“Begrijpelijk”, zegt Henk.

Eind 1945 kon hij, tot zijn grote opluchting, naar huis.

Hij ging weer bij de PTT werken, nu bij de bezorgdienst, in Rotterdam. Hij kreeg daar een opleiding voor expediteur.

Helaas was de rust maar van korte duur.

In 1946 viel zijn oproep voor militaire dienst in de brievenbus.

In juli 1946 meldde hij zich in Utrecht, voor een korte opleiding.

En 16 oktober 1946 vertrok hij met de Volendam naar Nederlands-Indie!

Op 12 november 1946 ging hij aan wal in TandjongPriok.

Vandaar vertrokken ze met een Dakota,(hij had nog nooit gevlogen), naar de vliegbasis Andir, bij Bandoeng.

Daar bezette hun batterij het luchtdoelafweergeschut, maar ze hadden niet veel te doen, want het Indonesische leger had helemaal geen vliegtuigen!

Henk heeft dan ook geen slechte herinneringen aan die periode van zijn leven. Zijn kapitein was een aardige kerel, de sfeer was ontspannen.

Henk was fourier, maar in zo'n kleine groep was er niet veel voor hem te doen, zo werd hij een soort manusje-van-alles, onder andere kantinebeheerder.

Doordat de kapitein ervoor zorgde dat ze steeds ergens anders gedetacheerd werden, op kleine vliegbases op Java, hebben ze veel van dat mooie eiland gezien!

Hun contact met de bevolking was vriendschappelijk, mensen uit de aangrenzende kampongs werkten voor hen. Baboes deden de was en kookten, en de djongos deden allerlei karweitjes.

Henk heeft zes weken in het ziekenhuis gelegen, met geelzucht, juist toen zijn batterij weer eens naar elders was verplaatst. Een van de vrouwen kwam regelmatig met een grote tros bananen op bezoek, want ze was bang dat hij zich eenzaam zou voelen. Hij sprak geen Maleis en zij geen Nederlands, dus dat waren moeizame bezoeken!

Tot eind 1949 hebben ze ook nog op Midden-Sumatra gezeten, in Boeketingi.

De dichtstbijzijnde uitgaansplaats was daar Fort de Kok, daar gingen de manschappen”stappen”. Dat is op een keer slecht afgelopen, op de terugweg is hun Jeep in hinderlaag gelopen. Twee doden en een gewonde waren het gevolg.

Toen zijn ze verder maar in de kantine gebleven. Daar was ook drank te koop, ingekocht in het katholieke militaire tehuis in Fort de Kok. Zorgvuldig werd er uitgeteld hoeveel glaasjes er uit een fles gingen, dan kwamen er wat centen bovenop voor de winst! Van die winst liet Henk dan echte, Hollandse tompoezen bakken. En 's Zondags, na de kerkdienst, was er koffie met gebak.

De eerste keer ging er iets fout. Hij was de mieren vergeten, die daar in groten getale rondlopen. Die hadden zich in de nacht over het lekkers verspreid, zodat alles zwart zag van die beestjes, en het niet meer te eten was. Maar zoiets gebeurt je maar een keer!

In Zuid-Sumatra, in Palembang, zat zijn broer Jan.

Toen het in 1949 tijd was om naar Nederland terug te keren, mocht Henk met hulp van zijn kapitein eerst nog op bezoek bij zijn broer! Hij bezorgde hem een vliegticket naar Palembang, daar hadden de broers een week om bij te praten. Toen vloog hij naar Jakarta en voegde zich weer bij zijn onderdeel. Met de Sibajak zouden ze terugvaren, maar er was nog een mogelijkheid. Ze konden ook een ticket krijgen naar Nieuw-Zeeland, of naar Australië. Dat was wel enkele reis, eenmaal daar aangekomen moesten ze het zelf uitzoeken.

Henk had de smaak van het avontuur te pakken gekregen, hij had daar wel zin in. Dat schreef hij zijn ouders.

“Toen kreeg ik een brief terug, die was nog nat van de tranen”vertelt hij.

“Ik besefte, dat ik dat mijn ouders niet kon aandoen”

Tussen Kerst en Oud en Nieuw 1949 kwam de Sibajak in Nederland aan.

In Capelle was de bevolking uitgelopen en er stonden erebogen voor “onze helden”.

Het was fijn om thuis te zijn, maar wat was het KOUD!!!

Wat ook bij vader Leendert koud op zijn dak viel, was het feit dat hij de tien gulden, die hij per maand als kostwinnersderving voor zijn zoons had ontvangen, weer terug moest betalen!! Ze waren immers gezond en wel teruggekeerd? In februari 1950 was ook Jan thuisgekomen. Nu was het baantje van koster wel hard werken, vooral voor de vrouw, maar geen vetpot. Je had vrij wonen, maar dat was het dan wel zo'n beetje. Met allerlei bijbaantjes moest je zien je inkomen een beetje op te vijzelen! Hij was geldloper geweest en deed de incasso voor het Groene Kruis en voor een aantal verzekeringsmaatschappijen. Nu wist hij helemaal niet meer, hoe hij de eindjes aan elkaar moest knopen, en hij werd er ziek van.

Henk zwaaide officieel in 1950 af, en ging weer bij de PTT werken.

Maar na enige tijd riep zijn vader hem naar het ziekenhuis waar hij was opgenomen en sprak: “Henk, je moet ontslag nemen en naar huis komen, je moet koster worden en voor je moeder zorgen, want ik kan het niet meer”.

En voor de trouwe, gehoorzame zoon zat er niets anders op.

In 1952 is Leendert de Wit overleden.

In 1953 nam Henk, met tegenzin, ontslag bij de PTT en nam zijn vaders taken over.

In 1954 trouwde hij met Alberta Holdermans uit Ouderkerk.

Moeder de Wit bleef in het kostershuis wonen, in de voorkamer, waar ze sliep in de bedstee. Zijn vrouw had hij leren kennen, toen ze beiden tijdens een fietstochtje voor de regen moesten schuilen, bij de watertoren van Ouderkerk. Hij had direct het idee: dat is ze!!

Ze trokken in het kostershuis, naast de consistorie. Via een grindpaadje dat liep langs de weg, die naar de boerderij van den Hollander leidde, kwam je in de keuken, en van daaruit in de woonkamer. Daarachter was een portaalje, met een deur naar de bovenverdieping, een deur naar de voorkamer en een deur naar de consistorie. Vanuit deze ruimte kwam je in de kerk. Er was ook nog een voordeur, maar die werd nooit gebruikt. De woonkamer had een klein raam, en bij wijze van huwelijksgeschenk liet de kerkeraad een groter raam aanbrengen!

Voor zijn vrouw begon een zware taak, Henk weet nog dat ze op haar knieën de vloer van de kerk dweilde. Dat er bij vergaderingen, en dat waren er wat, voor koffie en thee gezorgd moest worden. Zelf had hij het ook druk, en hij moest proberen het inkomen een beetje op te schroeven, hij breidde de verzekeringen van zijn vader uit, en dat begon een goed lopend bedrijfje te worden!

Een gedeelte van de keuken werd afgeschermd en omgetoverd tot kantoortje.

De zaken gingen zo goed, dat hij er na een aantal jaren aan dacht, het kosterschap op te geven en helemaal voor zichzelf te beginnen. Zijn vrouw had bezwaren. Ondanks het zware werk wilde ze toch niet graag het speciale sfeertje, dat er toch ook bij hoorde, kwijt raken. Maar toen haar man aangaf, die dubbele functie niet meer aan te kunnen, en zij zelf ook last van lichamelijke ongemakken begon te krijgen, gaf ze toe.

In 1970 was het zover, en kwam er een eind aan 75 jaar kosterschap van de familie de Wit, steeds van vader op zoon!

Aan de Rembrandtsingel had Henk woonhuis en kantoor. Zijn moeder trok bij zijn zuster in. De zaken gingen goed.

Capelle groeide gestaag, er werd veel gebouwd, en al die mensen wilden goed verzekerd zijn. Er kwam personeel. En ruimtegebrek!

Al in 1976 verhuisde men naar Kerklaan 12, een groot pand waar vroeger de RABO bank nog heeft gezeten.

Hier waren groeimogelijkheden, en die werden dan ook ten volle benut.

Henk had wel het kosterschap, maar niet zijn verantwoordelijkheden bij de kerk opgegeven. Toen hij geen koster meer was, kon zijn vrouw, tot haar grote vreugde, eindelijk eens naast haar man in de kerk zitten! Maar al na een half jaar werd hij gevraagd, kerkvoogd te worden, hij wist immers alles overal vanaf!

Dat was telkens voor een periode van vier jaar, en dat heeft hij drie keer gedaan.

Toen in 1979 het besluit was gevallen, de oude gebouwen van consistorie en kosterswoning te slopen en te vervangen door een nieuw kerkelijk centrum, was Henk ouderling-kerkvoogd. Toen de oude gebouwen werden gesloopt, vluchtte hij met zijn vrouw naar Terschelling. Hij kon het niet aanzien, dat het huis waar hij en zijn familie zo lang hadden gewoond, met de grond gelijk gemaakt werden.

Hij kwam net op tijd terug om de LAATSTE paal voor de nieuwbouw te slaan!

Bij die gelegenheid hield hij een toespraak, waaruit hier een paar zinnen volgen.

“Al het oude moet door nieuw vervangen worden. Het slopen van de oude gebouwen is mij zeer aan het hart gegaan. Ik woon en werk al veertig jaar op dit stukje grond, en voor mij hebben hier vele generaties de Wit gewoond. Daarom is het slaan van deze paal werkelijk een mijlpaal in mijn leven.”.

Daarna keerde hij terug naar zijn eigen bedrijf en ging aan het werk.

Maar de tijd veranderde in hoog tempo, ook de manier van zakendoen veranderde, de computer deed zijn intrede, en het plezier ging er voor Henk een beetje vanaf. Hij liet zijn bedrijf doorlichten, en kreeg te horen dat hij een goedlopend, gezond bedrijf had, maar wel erg ouderwets!!

“Dat klopt”, zei hij, “Dat ben ik ook! “.

In 1987 deed hij zijn bedrijf over aan zijn neef Leen, die al jaren bij hem werkte, en ging met zijn vrouw op zoek naar een geschikte woning, maar ze vonden niets naar hun zin. Het moest wel in de vertrouwde buurt blijven, en ook niet al te groot zijn. Tenslotte zei zijn vrouw dat ze wel in de Koperwiekflat wilde wonen. Dat vond Henk aanvankelijk niets, in een flat! Met tegenzin gaf hij haar haar zin. Ze hebben er nog twintig gelukkige jaren doorgebracht!!

In 1992 behaagde het H.M. de koningin, aan Henk de eremedaille, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau, in goud toe te kennen! Voor zijn kerkelijk werk en omdat hij veertig jaar in het verzekeringswezen had gezeten.

Op de foto's staat zijn vrouw trots en stralend naast hem, wetend dat die onderscheiding ook een beetje haar verdienste was!

Hij ging ook bij eenzame bejaarden op bezoek. In de zomer woonde hij in zijn vacatiehuisje op de Veluwe, maar in de rest van het jaar had hij zestig adressen. Drie middagen in de week trok hij daarvoor uit.

Nu verzorgt hij nog af en toe de weeksluitingen in de Roo of in de Vijverhof.

Henk woont nog steeds in de Koperwiekflat.

Helaas is zijn vrouw in 2007 overleden.

“En dan is er geen aardigheid meer aan”.

“Toen ik met haar trouwde kregen wij een klein geschenk van een arme weduwe”, vertelt Henk, “Het heeft altijd in ons huis gehangen”.

Hij staat op om het te halen.

Het is een klein tegeltje met de tekst: Tob nooit, Bid altijd.

En dat lijkt me een goed slot voor het levensverhaal van Henk de Wit.

Opgetekend door Wil van Kooij-Seinstra Januari 2009.